

Orgonás hírek

Elkészült a Dohány utcai zsinagóga új orgonája

A zsinagógában már 1859-ben, a templom felavatásakor szólt az orgona. Ezt a hangszeret Wöhler Gotthard, a Nemzeti Zenede tanárának elgondolása alapján a thüringiai (Paulinzella) Schulze & Söhne-orgonauzem építette. A kétmanuális, 38 regiszteres, mechanikus csúszkaládás orgonát a tóraszekrény mögött állították fel. 1902-ben a hangszeret Schweida Rezső tervei szerint a pécsi Angster-gyár 44 fő- és 26 mellékváltozattal hárommanuálisra bővítette, ez az üzem 382. opusza volt. Az orgona ismételt átépítésére 1931-ben került sor, szakértő-tervezőként ekkor Wehner Géza orgonaművész, a zsinagóga akkori orgonistája működött közre. A négymanuális, 70 regiszteres, elektropneumatikus, táskaládás – immár távművel is ellátott – orgona a budapesti Rieger-üzemben készült. Orgonaszekrénye nem volt, csupán a tóraszekrény homlokzatának síkjában elhelyezett egy-egy sípsor takarta el a hangszer belsejét.

A hat évtizedes szolgálat alatt elavult és tönkrement orgona helyett – néhány sípsorának felhasználásával – a zsinagóga teljes felújítása során készült el az új, csúszkaládás hangszer. Ennek fő kivitelezőjét zártkörű nemzetközi pályázatot követően választották ki. Az ajánlattételre felkért németországi Klais-, Oberlinger-, Walcker-, Jehmlich- vala-

mint a magyar Aquincum- és a holland van Leeuwen-orgonauzemek közül a drezdai *Jehmlich-üzem* kapta a megbízást. (E hangszer a nagymúltú orgonagyár 1455. műve.) A négymanuális, 63 regiszteres tervezetet – melynek előképe a francia romantikus orgona volt – *Lehotka Gábor* orgonaművész, főiskolai tanár készítette. A tóraszekrény mögött helyezkedik el az 53 változatú, mechanikus és elektromos traktúrával ellátott főorgona, míg a IV. manuál, a távmű sípjai a bal oldali II. emeleti karzat hátsó fülkéjében találhatók. A hangszer két helyről is megszólaltatható: a tóraszekrény kupolája mögött rejtőző hagyományos játszószekrényről valamint a tóraszekrény melletti bal oldali kóruskarzat mellvédjéhez állított, tisztán elektromos, modern játszóasztalról. Ez utóbbi – a távművel együtt – a hazai *BKM-orgonauzem* munkája. Ezúttal a főorgona számára a tóraszekrény hátsó vonalában új, tölgyfa orgonaház is készült, mely mintegy keretbe foglalja és kiemeli a fehéren ragyogó tóraszekrényt. (Az orgonaház tervezője: *Tóth Tamás* építész, konzulensek: *Dávid Ferenc* művészettörténész és *Enyedi Pál* orgonaművész; a szekrényzetet a *Calilea Kft.* asztalosai készítették.)

Az elkészült hangszer műszaki átadására 1996. szeptember 12-én került sor. Az orgona diszpozíciója:

I., Grand-Orgue		Fourniture IV		Bourdon	8'
Montre	16'	Trompette	8'	Viole de gambe	8'
Bourdon	16'	Voix humaine	8'	Viole d'amour	4'
Montre	8'	Trémolo		Flûte	4'
Bourdon	8'	Zimbelstern		Quinte	2 2/3'
Flûte harmonique	8'			Doublette	2'
Gambe	8'	III., Récit expressif		Fourniture IV	
Prestant	4'	Flûte	16'	Clarinette	8'
Flûte octavante	4'	Principal en bois	8'	Trémolo	
Octavin	2'	Flûte	8'	Bombarde en chamade	16'
Cornet III-IV		Salicional	8'	Trompette en chamade	8'
Fourniture III		Voix céleste	8'	Clairon en chamade	4'
Fourniture IV		Prestant	4'		
Bombarde	16'	Cor de nuit	4'	Glockenspiel	
Trompette	8'	Doublette	2'		
Clairon	4'	Plein jeu IV		Pédale	
		Cymbale IV		Soubasse	32'
II., Positif		Basson	16'	Flûte	16'
Bourdon	8'	Trompette harmonique	8'	Contrebasse	16'
Flûte conique		Clarinette	8'	Soubasse	16'
Prestant	4'	Clairon harmonique	4'	Flûte	8'
Flûte	4'	Trémolo		Bourdon	8'
Nasard	2 2/3'			Flûte octave	4'
Doublette	2'	IV., Écho expressif		Bombarde	16'
Tierce	1 3/5'	Quintaton	16'	Trompette	8'
Piccolo	1'	Montre	8'	Clairon	4'

Normálkupulák, henger, 328 sor elektronikus setzerkombináció.

Új kisorgonák

Hock Bertalan orgonaművész részére, a művész tervei alapján készült az a hordozható, pozitív (Truhenorgel), melynek Varga László taksonyi orgonaépítő volt a kivitelezője. A mechanikus, csúszkaladás hangszer feltűnően kicsiny méretű (75x60x80 cm), súlya mindössze 86 kg. Diszpozíciója: Födött 8', Csövesfuvola 4', Principál 2', Sesquialtera 2' (az utóbbi csak c¹-től a diszkontban lett kiépítve). A kisorgona regiszterei – a négylábas kivételével – basszusdiszkont részekre osztottak.

A kecskeméti református templomban állította fel a szegedi Kohlmann+Pusker Kft. új mechanikus,

csúszkaladás kisorgonáját. A függesztett pedállal is ellátott orgona hangképe: Bourdon 8', Rohrflöte 4', Principal 2', Quint 1 1/3', Regal 8'.

A tari r.k. templom régi orgonáját 1867-ben építette Komornyik Ferdinánd pesti mester. A hangszer az idők folyamán javíthatatlanul tönkrement. A régi orgonaházba Keve József budapesti orgonaépítő készített új, mechanikus, csúszkaladás hangszert, melynek ünnepélyes megáldására 1996. szeptember 29-én került sor. Az orgona diszpozíciója: man.: Fafedett 8', Principál 4', Csöfuvola 4', Oktáv 2', Zügősip 1 1/3'+1', ped.: Apertabass 8'.

Orgonás előadói szemináriumok

A LFZF orgona tanszakán idén november 5-én a Régi Zeneakadémia Bach-termében Karsten Gyldendorf (Dánia) kurzust tartott D. Buxtehude műveinek korhű előadásmódjáról mintegy ötven-hatvan fős hallgatóság előtt.

A tanszak szervezésében a következő előadás és kurzus 1997. január 7-én kedden délután 4-től este 8 óráig lesz a Bach-teremben, ezt a dél-német orgonazenéről Josef Mittschitzky, az ottobereuni apátság orgonistája tartja.

„Műemlék orgonák Erdélyben”

címmel a kolozsvári Polis Kiadó gondozásában jelent meg Dávid István összefoglaló munkája régi erdélyi és partiumi orgonákról. A több mint ezer hangszer adatait tartalmazó,

mutatókkal ellátott könyvet mintegy 150 fekete-fehér és színes fotó díszíti. A kiadvány 25000 lejért vásárolható meg, Magyarországon 2200 Ft-os áron a Balassi Kiadó terjeszti.

XVIII. századi magyar egyházzenei művek újra-bemutatója – VIII.

Folytatódik az Erdődy Kamarazenekar és Kórus (koncertmester: Szefcsik Zsolt) sorozata (szerkesztő: Farkas Zoltán) Pest-Buda barokk templomaiban.

1996. november 2-án az újlaki Sarlós Boldogasszony-plébániatemplomban elhangzott Georg Druschetzky (1745–1819) – életrajzát lásd: Magyar Egyházzene III (1995/96) 507 – Esz-dúr miséje No. 2 (1791) és Georg Lickl (1769–1843) – életrajzát lásd: Magyar Egyházzene III (1995/96) 509 – c-moll Requiemje (1830).

Vezényelt: Székely Balázs, közreműködött: Bodrogi Éva (szoprán), Gémes Katalin (alt), Kéring László (tenor) és Cser Péter (basszus).

A templomot művészettörténeti szempontból Fejérdy Tamás mutatta be.

A továbbiakban Farkas Zoltán zenetörténet-szűrt műsorokból idézünk.

A Pressburger Zeitung 1791 augusztus 6-i száma tudósít arról, hogy a St. Salvator-templomban Druschetzky új miséjét mutatták be, amelynek előadásában Batthyányi hercegprímás virtuóz fúvóegyüttese is részt vett, s a mű a legkeresettebb művészek előadásá-

ban szólt meg. A kompozíció a zeneszerző második miséje, melyben jellemző módon megkülönböztetett szerep jut a fúvós hangszereknek. A szólókat vagy a kórustételeket keretező hangszeres ritornelleket szinte kivétel nélkül a klarinétokra, fagottokra és kürtökre bízta a zeneszerző. A többi hangszer csak harmóniakitöltő, figuratív szerepet játszik. A mű egyik forrásából kiderül, hogy Druschetzky elképzelhetőnek tartott olyan előadást is, amelyben a hegedűket két oboa, vagy egy harmadik és negyedik klarinét pótolja, tehát ebben az esetben a zenekari kíséret kizárólag fúvós hangszereken szólalhat meg. Az Esz-dúr misében az énekes szólókkal meglehetősen takarékosan bánt a zeneszerző. A kor misekompozícióiban különös gondtal megzenésített szövegrészekre Druschetzky is nagy figyelmet fordít. A Gloria „Qui tollis” szakaszát a már említett fúvós hangszeregyüttes megnyerő dallamú szólója vezeti be. A korban szokatlan, hogy a zeneszerző dúr hangnemben kezdi e súlyos szövegrész feldolgozását, de a vokális szövegek belépése után a zenei